

Izborni kompas 2024.: što smo naučili o hrvatskim biračima?

izv. prof. dr. sc. Višeslav Raos
Fakultet političkih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu
viseslav.raos@fpzg.hr

prof. dr. sc. Goran Čular
Fakultet političkih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu
goran.cular@fpzg.hr

izv. prof. dr. sc. Kosta Bovan
Fakultet političkih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu
kosta.bovan@fpzg.hr

Uvod

Već dva desetljeća u nizu europskih i izvanoeuropskih zemalja naširoko se koriste aplikacije za pomoć pri glasovanju (*voter assistance application*, VAA). Budući da diljem Europe sve manje birača osjeća čvrstu vezu s nekom strankom te donosi svoju biračku odluku tek u posljednjim danima prije samog izlaska na biralište (Kleinnijenhuis i dr., 2019), aplikacije za pomoć pri glasovanju postaju sve važnije sredstvo koje građanima omogućuje snalaženje u izbornoj ponudi te prepoznavanje stavova za koje se pojedine stranke zalažu, kao i osvještavanju vlastitih stavova o pojedinim javnopolitičkim rješenjima. Proliferacija korištenja ovih aplikacija posljedica je i digitalizacije izbornih kampanja te povećanja informacija o strankama i stranačkim programskim zamislima koje se nude biračima (Alvarez i dr., 2014). Dosadašnja istraživanja pokazuju kako ove aplikacije utječu na povećanje vjerojatnosti da korisnik glasuje na izborima (Garzia, Trechsel, & de Angelis, 2017; Germann & Gemenis, 2019), ali i na njegove biračke preferencije (Enyedi, 2016).

Aplikacije za pomoć pri glasovanju korištene su u Hrvatskoj i ranije, no samo za europske izbore. Tako je na izborima za Europski parlament 2014. godine, uz pomoć nizozemske tvrtke *Kieskompas*, koju su osnovali politolozi sa Slobodnog sveučilišta u Amsterdamu (VU Amsterdam), u Hrvatskoj korištena aplikacija *EUvox* (Nikić Čakar & Širinić, 2014). Za europske izbore 2019. i 2024. godine

Hrvatska je bila uključena u izbornu aplikaciju *EU&I* koju je razvio Europski sveučilišni institut (EUI) sa sjedištem u Firenci (EUI, 2024). *Izborni kompas*, također razvijen na temelju predloška tvrtke *Kieskompas*, prva je aplikacija za pomoć pri glasovanju primijenjena na parlamentarnim izborima u Hrvatskoj. Istraživački tim s Fakulteta političkih znanosti realizirao je ovaj projekt uz svesrdnu pomoć njemačkih političkih zaklada koje djeluju u Hrvatskoj.

U ovome tekstu prvo dajemo pregled tema koje su pokrivena *Izbornim kompasom*, zatim razmatramo koje su teme ispitanicima bile najvažnije. Potom analiziramo teme oko kojih su ispitanici bili izrazito suglasni, kao i one oko kojih su se najviše razmimoilazili. Naposljetku validiramo dobiveni uzorak usporedbom tematskih prioriteta u poduzorcima kreiranima s obzirom na spol, dob i obrazovanje.

Aplikacija

Korisnicima aplikacije predstavljeno je 30 tvrdnji o političkim sadržajima, o kojima je bilo moguće izraziti stupanj slaganja od „u potpunosti se ne slažem (-2) do „u potpunosti se slažem“ (+2). U aplikaciju je uključeno 10 političkih stranaka¹ na temelju čijih stranačkih programa, izjava čelnika i istupa u medijima su određeni stavovi svake od stranaka o svakoj od tvrdnji kako bi se korisnicima omogućila usporedba vlastitih stavova sa stavom stranke. Ovo uparivanje birača (*voter matching*) nije za cilj imalo sugeriranje ili definitivno određivanje koji ispitanici bi „spadali“ među birače koje stranke, već je bilo zamišljeno, kao i kod svih drugih sličnih (predizbornih) aplikacija, kao pomoć građanima pri orijentiranju naspram šarene palete izborne ponude. Također, aplikacije je ispitanike mogla i potaknuti na razmišljanje je li njihova preferirana stranka doista i stranka kojoj su programski najbliži.

Dakako, valja istaknuti kako se građani pri formiranju svojeg stava o strankama i donošenju biračke odluke ne vode samo programima, već i jasnim interesima koji proizlaze iz njihovog sociodemografskog podrijetla ili statusa, ali i osjećajem identifikacije i lojalnosti naspram stranke u cjelini ili pak aktualnog vodstva stranke. Pa ipak, aplikacije poput *Izbornog kompasa* svjesno naglašavaju i pokušavaju javnost učiniti osjetljivom upravo na programsku komponentu biračkog ponašanja (i posredno stranačkog natjecanja).

Tablica 1. Sociodemografske značajke uzorka

Spol	muški: 68 451 (47,6%)		ženski: 75 308 (52,4%)	
Dob	18-29: 51,2%	30-49: 33,8%	50-64: 12,1%	65+: 2,9%
Obrazovanje	niže: 4 762 (3,3%)		srednje: 61 154 (42,5%)	visoko: 77 843 (54,2%)

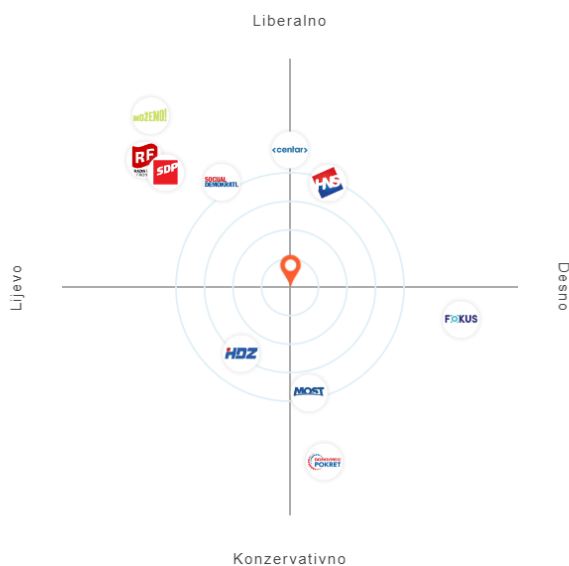
¹ Kontaktirano je 17 stranaka, no za samo deset je bilo moguće utvrditi stavove o tvrdnjama, budući da dio stranaka nije na vrijeme odgovorio na naše upite ili pak nije pravovremeno objavio izborne materijale na temelju kojih bi se moglo provesti kodiranje. Inicijalno se krenulo s preko 60 tvrdnji da bi se naknadno napravila selekcija. Tvrdnje na kojima se nije mogao jasno iščitati stav većine stranaka bile su izbačene iz istraživanja. Naposljetku je popis sveden na 30 tvrdnji kako cijeli upitnik ne bi bio odveć dugačak i zamoran za korisnike. Uključene su sljedeće stranke: Centar, Domovinski pokret (DP), Fokus, Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati (HNS), Most, Možemo!, Radnička fronta (RF), Socijaldemokrati (SD) te Socijaldemokratska partija Hrvatske (SDP).

Raos, Čular & Bovan, Izborni kompas

Ukupni broj ispitanika obuhvaćen bazom podataka *Izbornog kompasa* iznosi 145 740. Kada se ograničimo samo na slučajeve kod kojih su ispitanici naveli bili punoljetni te stoga imali biračko pravo, dobijemo uzorak s 143 759 slučajeva. Radi se o vjerojatno najvećoj pojedinačnoj anketnoj bazi podataka u hrvatskoj znanosti. Međutim, bitno je naglasiti kako se radi o *online* anketi kod koje se ispitanici samoselektiraju, što znači da uzorak može značajno odudarati od nacionalno reprezentativnog uzorka. Upravo iz tog razloga važno je u konačnici validirati uzorak na temelju poduzoraka kreiranih s obzirom na spol, dob i razinu obrazovanja.

Usporedimo li uzorak dobiven *Izbornim kompasom* sa sociodemografskom strukturom Hrvatske prema popisu stanovništva 2021. godine (DZS, 2022), vidjet ćemo da spolna struktura ne odudara previše, no da su dobna i obrazovna struktura značajno pomaknute prema mlađim i visokoobrazovanim ispitanicima. Naime, dok je u našem uzorku bilo 47,6 posto muškaraca, odnosno 52,4 posto žena, prema popisu stanovništva je spolna struktura bila 48,2 naprama 51,8. Popis stanovništva ne koristi iste dobne skupine kao i *Izborni kompas*, budući da obuhvaća i maloljetnike, no posredno možemo vidjeti nakošenost prema mlađim ispitanicima usporedimo li prosječnu dob.² Prema popisu stanovništva (DZS, 2022), prosječna dob muškaraca je 42,6, a žena 46 godina, dok je u *Izbornom kompasu* prosječni ispitanik star 35 godina, a ispitanica 32 godine, s time da popis stanovništva uključuje cijelu dobnu distribuciju (od dojenčadi do najstarijih stanovnika), a aplikacija samo osobe s biračkim pravom.³ Također, prema popisu stanovništva (DZS, 2022), u Hrvatskoj je bilo 24,1 posto visokoobrazovanih, 55,5 posto onih sa srednjom razinom obrazovanja te 20,4 posto niže obrazovanih. U našem uzorku visokoobrazovani su značajno nadpredstavljani, a niskoobrazovani podpredstavljani (*Tablica 1*).

Slika 1. Prikaz koordinatnog sustava Izbornog kompasa

U *Tablici 2* navedeno je svih 30 izjava koje su korisnicima bile u ponudi u aplikaciji. Uz svaku izjavu naveden je broj ispitanika koji su se izjasnili oko nje, prosječna vrijednost (aritmetička sredina, M),

² Aplikacija je prikupljala dob ispitanika putem varijable „godina rođenja“. U ovome tekstu se, preglednosti radi, kod dobne validacije uzorka koriste četiri dobne skupine (v. *Tablicu 1*).

³ U ukupnom uzorku od 145 740 nalazi se i 1 981 sedamnaestogodišnjak.

kao i varijabilitet odgovora, izražen pomoću standardne devijacije (*SD*). Prosječna vrijednost bliža +2 označava da se glavnina ispitanika složila s predloženom izjavom, a ona bliža -2 da se glavnina nije složila s izjavom. Veća standardna devijacija ukazuje na veću raspršenost odgovora (stupnjeva slaganja s predočenim izjavama) koje su dali korisnici aplikacije. U rubrici „Tema“ navedene su teme koje su bile na raspolaganju korisnicima aplikacije kao filter pri usporedbi svojih stavova i stavova stranaka. Naime, 30 izjava je bilo podijeljeno na ekonomske (vodoravna os lijevo-desno u aplikaciji) i kulturološke/neekonomske teme (okomita os liberalno-konzervativno u aplikaciji) (v. *Sliku 1*), s time da se isključivanjem pojedinih filtera moglo rezultate fokusirati samo na jednu od dvije osi ili pak unutar okomite osi uključiti samo neku od tema (v. napomenu ispod *Tablice 2*). Distribucija svih odgovora (pet mogućnosti, od -2 do +2), na razini cijeloga uzorka punoljetnih ispitanika, prikazana je na *Grafikonu 1*.

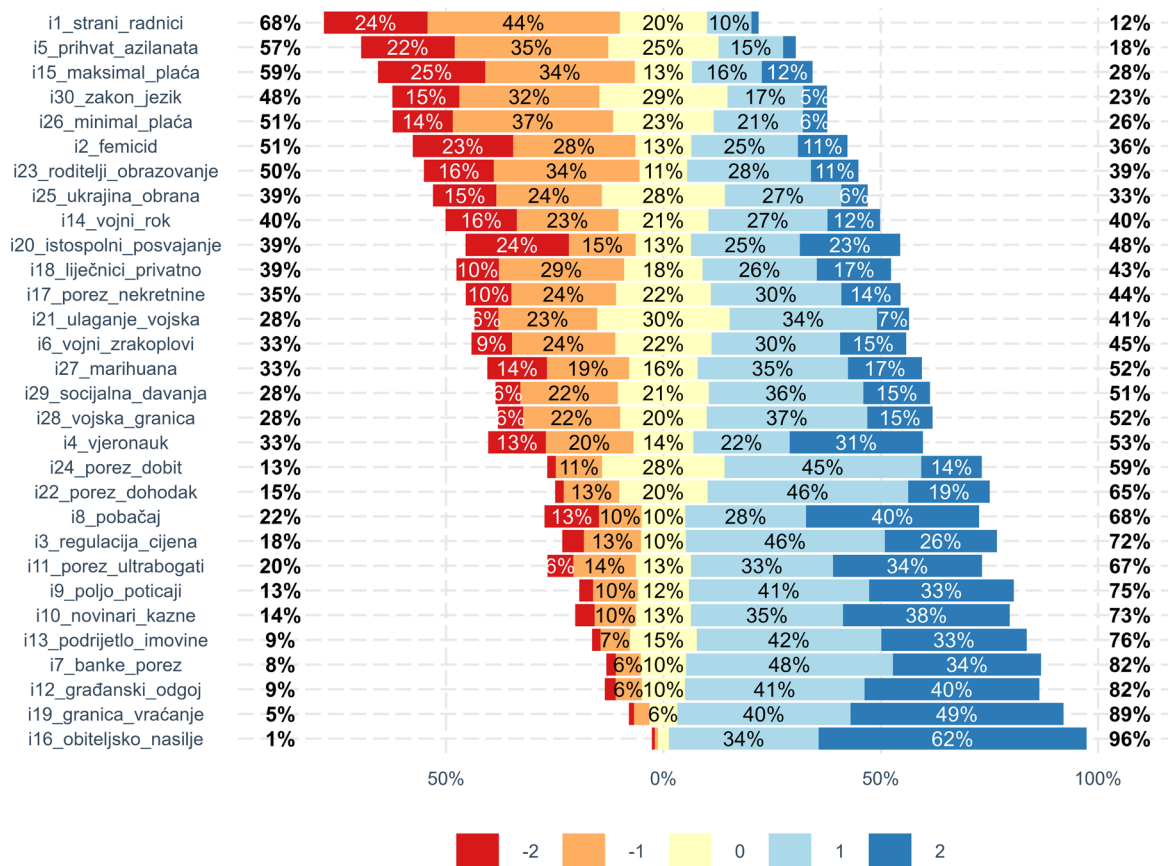
Tablica 2. Deskriptivna statistika

<i>Izjava</i>	<i>Tema</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Država treba pojačano privlačiti strane radnike jer je to jedini način da se postigne demografska održivost.	DEM/MIG	140 764	-0,78	0,97
Uvođenjem femicida (ubojstva žene) kao posebnog kaznenog djela unosi se neravnopravnost među spolovima.	PRAV/SLOB	139 538	-0,27	1,35
Potrebno je dodatno regulirati cijene kako bi se suzbila inflacija.	EKO/FIN	140 527	0,74	1,13
Vjeronauk bi se trebao izvoditi u župnim uredima, a nikako u javnim školama.	OBRAZ	141 441	0,37	1,43
Hrvatska treba omogućiti veći prihvat osoba koje traže azil u našoj zemlji.	DEM/MIG	139 237	-0,58	1,07
Kupovina novih vojnih lovačkih zrakoplova Rafale bila je nepotreban trošak.	SIG/VANJ	133 255	0,18	1,22
Banke bi trebale plaćati poseban porez zbog svojih ekstraprofita.	EKO/FIN	135 481	1,06	0,93
Pobačaj treba biti dostupan i besplatan u svakoj javnoj bolnici.	ZDRAV	141 758	0,73	1,39
Država treba povećati poticaje poljoprivrednicima.	EKO/FIN	141 824	0,91	1,07
Ne smije se kazneno goniti one koji novinarima dostavljaju detalje o istragama o korupciji.	PRAV/SLOB	138 678	0,93	1,13
Treba uvesti posebni porez na imovinu najbogatijih 1 posto građana.	EKO/FIN	139 943	0,75	1,23
Svi učenici bi trebali pohađati satove građanskog odgoja i obrazovanja.	OBRAZ	141 457	1,11	0,98
Treba vratiti zakon o ispitivanju podrijetla imovine.	EKO/FIN	132 491	0,99	0,97
Potrebno je vratiti obavezno služenje vojnog roka.	SIG/VANJ	141 140	-0,04	1,28
Potrebno je uvesti maksimalnu plaću koju osoba može imati u Hrvatskoj.	EKO/FIN	139 324	-0,44	1,33
Potrebno je snažnije kažnjavati počinitelje obiteljskog nasilja.	PRAV/SLOB	143 155	1,56	0,65
Treba uvesti porez na nekretnine.	EKO/FIN	135 147	0,12	1,22
Liječnici koji rade u državnim bolnicama ne smiju istovremeno raditi i u priva-tnim klinikama.	ZDRAV	138 773	0,12	1,27
Policija treba imati pravo vraćati preko granice svakoga tko bez dokumenata pokuša ući u Hrvatsku.	DEM/MIG	141 678	1,32	0,84
Istospolni parovi bi trebali moći posvajati djecu kao i ljudi u braku.	PRAV/SLOB	140 926	0,08	1,51
Zbog globalne nesigurnosti treba izrazito povećati državna ulaganja u vojsku.	SIG/VANJ	139 333	0,15	1,03

Izjava	Tema	N	M	SD
Treba ukinuti porez na dohodak kako bi se rasteretilo plaće.	EKO/FIN	131 451	0,67	0,98
Roditelji bi trebali moći samostalno odlučiti hoće li njihovo dijete pohađati nastavu spolnog i zdravstvenog odgoja i obrazovanja.	OBRAZ	140 747	-0,15	1,29
Treba potpuno ukinuti porez na reinvestiranu dobit kako bi se pomoglo poduzetnicima.	EKO/FIN	120 833	0,58	0,92
Hrvatska treba nastaviti svesrdno vojno potpomagati obranu Ukrajine od ruske agresije.	SIG/VANJ	135 074	-0,14	1,15
Potrebno je ukinuti minimalnu plaću jer će se na taj način zapravo povećati prosječna plaća.	EKO/FIN	130 187	-0,33	1,12
Treba dopustiti uzgoj marihuane za vlastite potrebe.	ZDRAV	139 004	0,22	1,31
Potrebno je poslati vojsku na granicu kako bi se spriječile ilegalne migracije.	DEM/MIG	138 749	0,33	1,15
Treba smanjiti i ograničiti socijalna davanja jer mnoštvo korisnika socijalne skrbi zapravo tako vara državu.	EKO/FIN	137 998	0,32	1,15
Uvođenje zakona o hrvatskom jeziku štetno je za slobodu govora i izražavanja.	PRAV/SLOB	120 574	-0,35	1,10
Prosjek			0,34	1,14

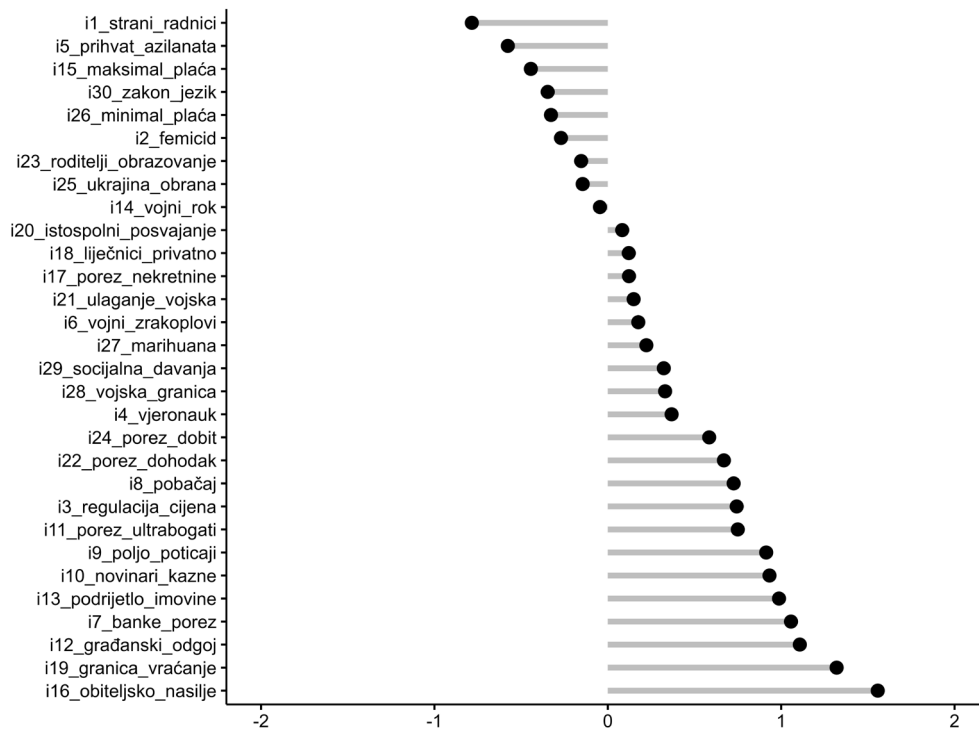
Napomena: DEM/MIG – Demografija i migracije, PRAV/SLOB – Građanska prava i slobode, EKO/FIN – Ekonomija i financije, OBRAZ – Obrazovanje, SIG/VANJ – Sigurnost i vanjska politika, ZDRAV – Zdravstvo.

Grafikon 1. Distribucija odgovora, cijeli uzorak

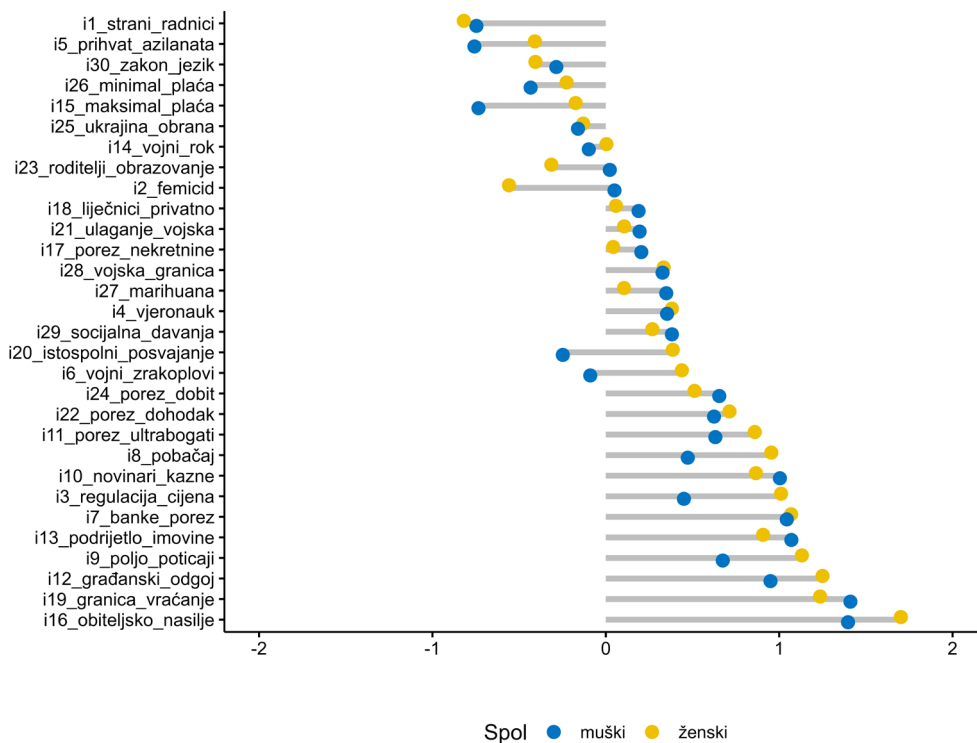
Korisnici *Izbornog kompasa* su se ponajviše složili oko potrebe strožeg kažnjavanja obiteljskog nasilja (*i16_obiteljsko_nasilje*) i davanja ovlasti policiji za vraćanje svih koji budu zatečeni u nezakonitom prelasku granice (*i19_granica_vraćanje*) te su istovremeno najviše odbijali tvrdnju o stranim radnicima kao rješenju za demografsku krizu (*i1_strani_radnici*) i potrebi većeg prihvata azilanata u Hrvatskoj (*i5_prihvat_azilanata*) (*Grafikon 2*). Usporede li se odgovori ispitanika i ispitanica (*Grafikon 3*), ponovno se dobiju navedene izjave oko kojih je bilo najviše pozitivnih (+2), odnosno negativnih (-2) odgovora. Kompariranje poduzoraka dobivenih prema dobnih skupinama (*Grafikon 4*), odnosno razinama završenog obrazovanja (*Grafikon 5*) također pokazuje da se ispitanici najviše slažu oko pitanja obiteljskog nasilja i vraćanja u slučaju nezakonitih prelazaka, odnosno oko pitanja stranih radnika.

Grafikon 2. Prosječni odgovori, cijeli uzorak

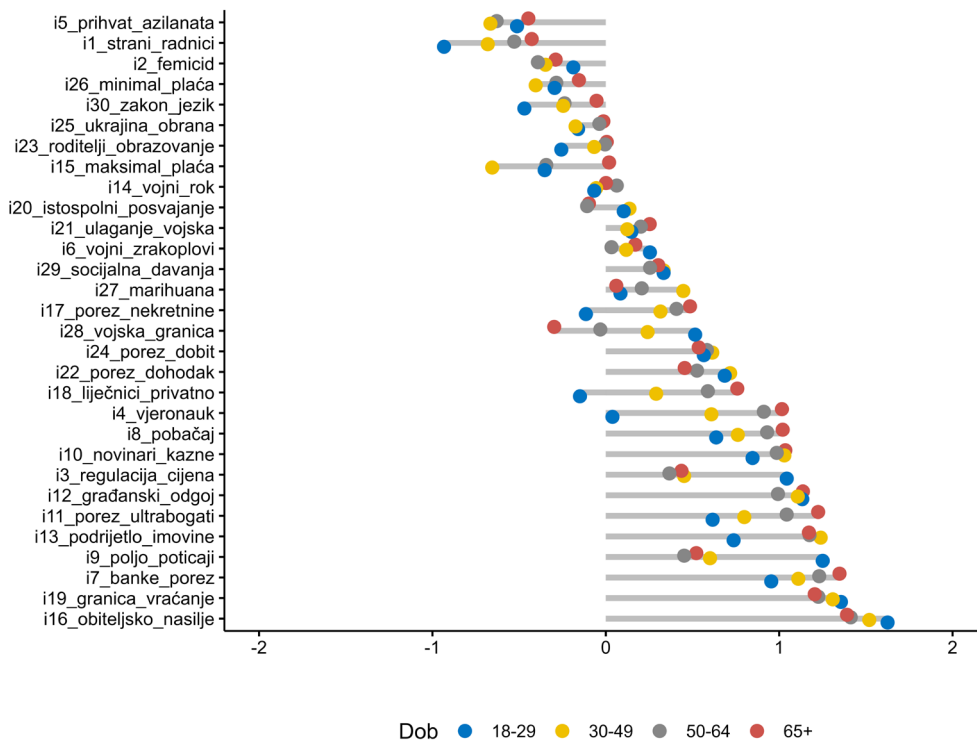

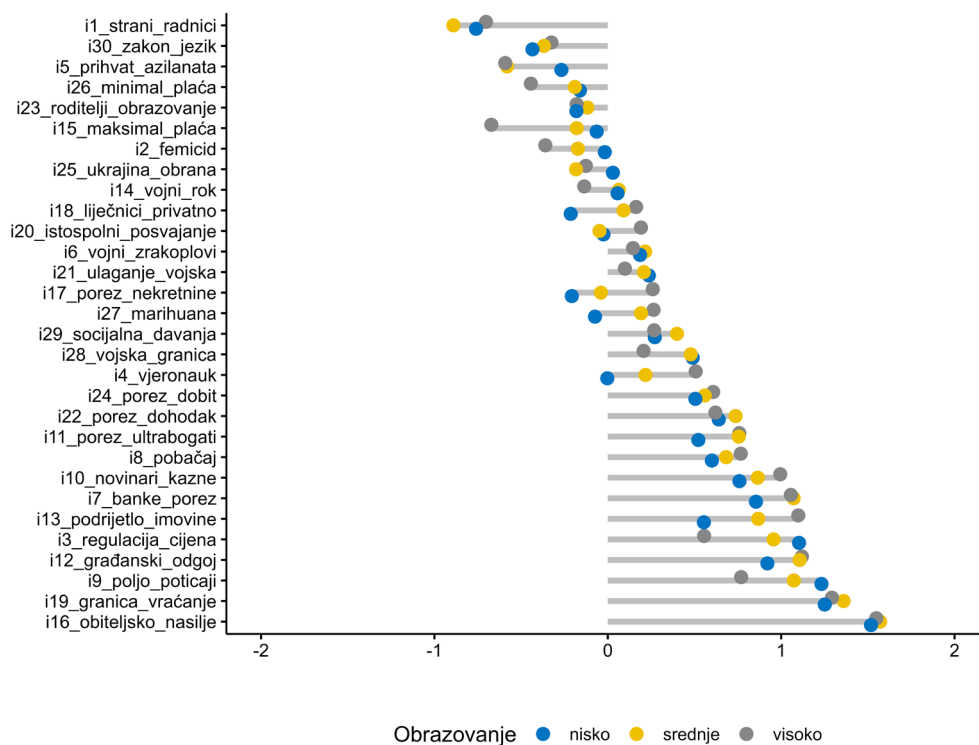

Grafikon 3. Prosječni odgovori, spolne razlike

Grafikon 4. Prosječni odgovori, dobne razlike

Grafikon 5. Prosječni odgovori, obrazovne razlike

Tematska važnost

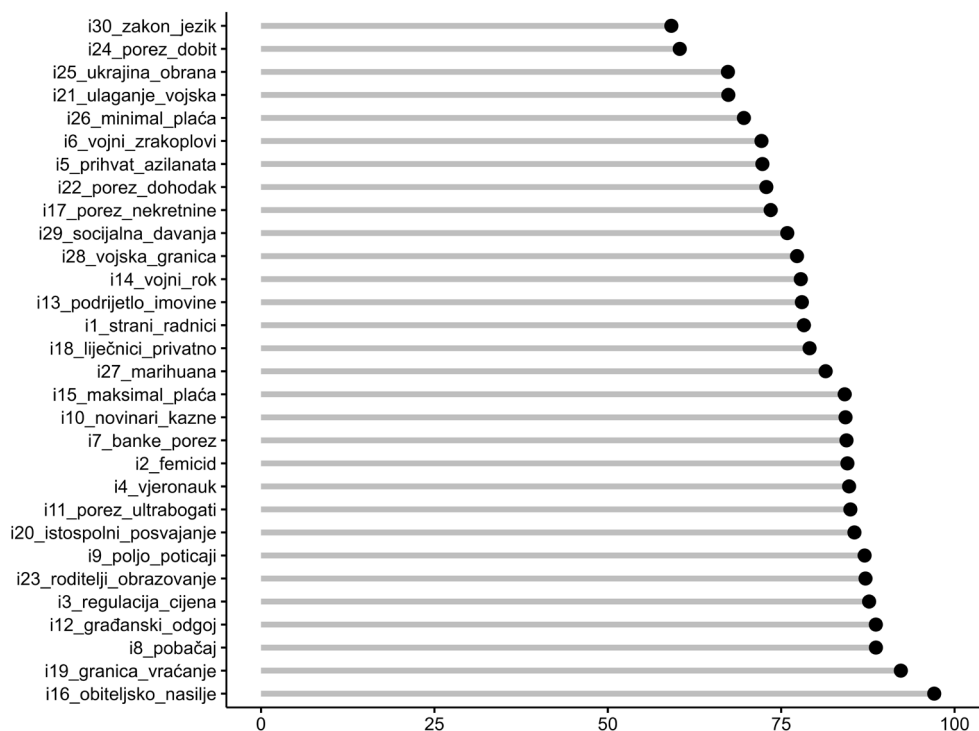
Izborni kompas nije izravno mjerio važnost političkih tema (*issue salience*), koju se u literaturi smatra istaknutim aspektom istraživanja političkih tema i načina na koji se birači i stranke odnose prema njima. Naime, ova vrsta aplikacije za pomoć pri glasovanju ne pruža korisnicima mogućnost da određene teme označe kao osobno više ili manje važne. Aplikacije za pomoć pri glasovanju koje to omogućuju, kao što je, primjerice, njemački *Wahl-o-Mat* (Bundeszentrale für politische Bildung, 2024) nude i opciju označavanja jedne ili više tema, odnosno izjava, kao posebno važnih za ispitanika, što se potom uzima u obzir pri izračunu stupnja programske bliskosti osobe sa strankom. Međutim, nakon što su podaci prikupljeni, izveden je izračun važnosti pojedine teme na temelju udjela nedostajućih i neutralnih odgovora (srednji odgovor – „niti se slažem, niti se ne slažem“). Udio nedostajućih i neutralnih odgovora (vrijednost 0) u ukupnom broju ispitanika za svaku je od 30 izjava oduzet od 100 kako bi se dobila tematska važnost izražena kao postotak (od 0 do 100). Kod izjava koje su bliže maksimalnom postotku, možemo, dakle, govoriti o političkim temama koje su ispitanicima više važne, dok one kod kojih je dobiven bitno niži postotak možemo smatrati manje važnima.

Na razini cijeloga uzorka (*Grafikon 6*) ispitanicima je najvažnija tema bila pitanje strožeg kažnjavanja obiteljskog nasilja, a najmanje važna tvrdnja kako je novi zakon o hrvatskome jeziku udar na slobodu govora i izražavanja (*i30_zakon_jezik*). Usporede li se poduzorci kreirani prema spolu (*Grafikon 7*), pitanje obiteljskog nasilja ponovno je najvažnija tema, zakon o jeziku je za muškarce najmanje važna tema, a za žene pitanje ukidanja poreza na dobit (*i24_porez_dobit*), s time da je potonja tvrdnja i u ukupnom uzorku izrazito nisko rangirana (druga po redu od kraja). Općenito, kod većine tvrdnji je važnost koju ispitanici pridaju pojedinim temama relativno ujednačena između muškaraca i žena, uz veća odstupanja u tek nekolicini pitanja. To su mahom ekonomska pitanja, kao što su već spomenuto

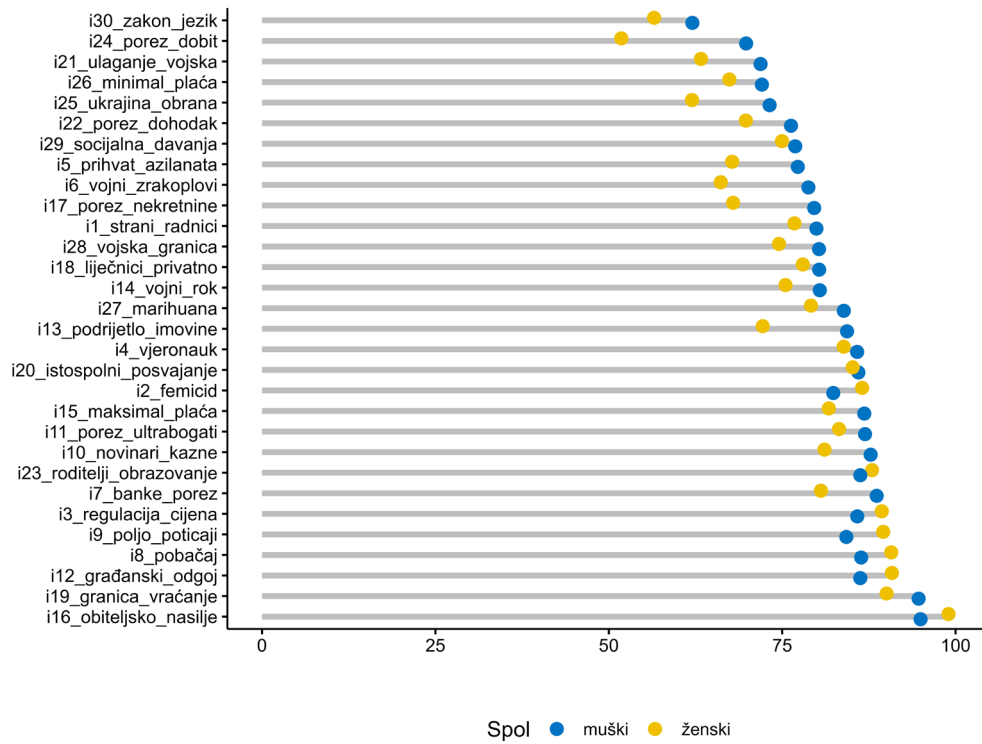

ukidanje poreza na dobit, ali i pitanje uvođenja poreza na nekretnine (*i17_porez_nekretnine*) i ponovnog uvođenja zakona o ispitivanju podrijetla imovine (*i13_podrijetlo_imovine*). Ova razlika u interesu za ekonomske teme mogla bi, posredno, upućivati na različitu razinu socioekonomskih resursa koje posjeduju muškarci i žene u Hrvatskoj. Žene su u ekonomski slabijem položaju, ali posljedično imaju i manje izražene stavove o ključnim pitanjima ekonomske politike. Usporedimo li dobne skupine (*Grafikon 8*), vidjet ćemo kako je strože kažnjavanje obiteljskog nasilja ponovno najvažnija tema. Međutim, kod ostalih tema vidimo značajnije odudaranja najmlađeg kontingenta ispitanika (18-29 godina) od ostalih dobnih skupina. Ova skupina ispitanika pokazuje niži interes za mnoge teme, posebice one ekonomske, koje su se i kod žena pokazale kao od niže važnosti. Kod mlađih ljudi, kao i kod žena, osim niže razine socioekonomskih resursa, možemo spomenuti i manje znanje o ekonomskoj politici kao moguće objašnjenje za nižu tematsku važnost ekonomskih izjava za ovu dobnu skupinu. Općenito, kod preostale tri dobne skupine možemo pratiti jasan porast važnosti svih tema s dobi, odnosno možemo reći kako će stariji ispitanici biti više zainteresirani (za politiku), pa će imati i veću vjerojatnost odrediti se prema ponuđenim tvrdnjama te zauzeti jasan stav. Usporedba poduzoraka kreiranih s obzirom na razinu obrazovanja (*Grafikon 9*), kao i kod prethodnih poduzoraka, također pokazuje kažnjavanje obiteljskog nasilja kao izjavu s najvišom razinom važnosti, a pitanje zakona o jeziku kao najmanje važnu temu. Kao i u slučaju žena i mladih, najslabije obrazovani ispitanici pokazuju najmanji interes za ekonomske teme, što se ponovno može povezati sa slabijim socioekonomskim položajem, ali i znanjem o ekonomskoj politici. Uzme li se u obzir poduzorak niskoobrazovanih ispitanika, pitanje ukidanja poreza na dobit iznova dolazi na začelje tematske važnosti.

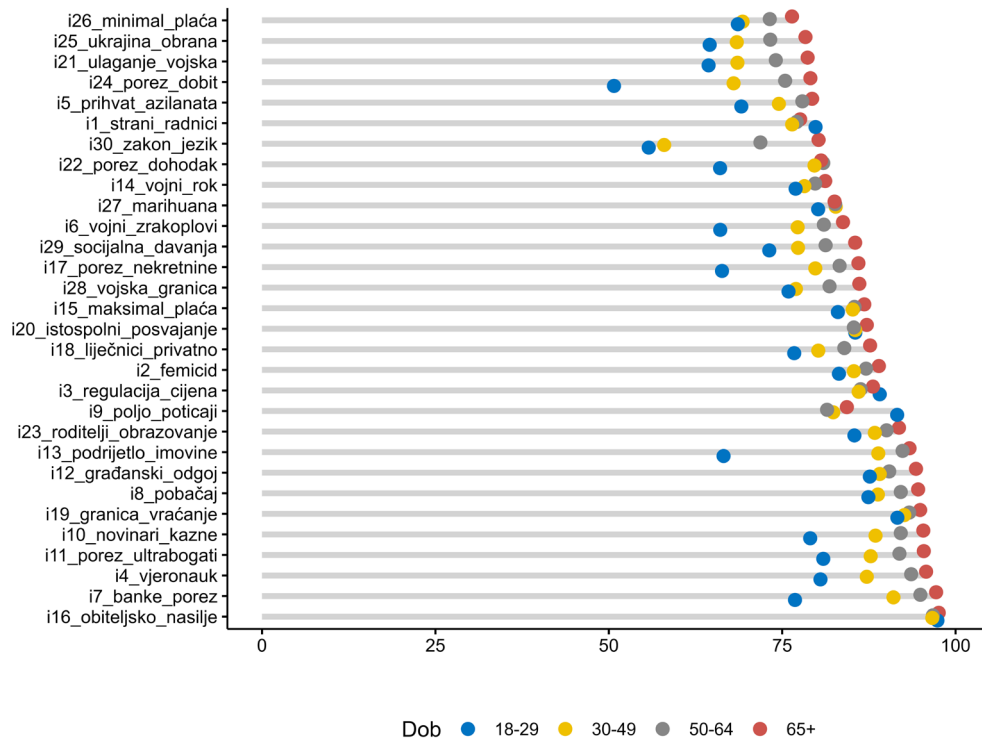
Grafikon 6. Tematska važnost, cijeli uzorak

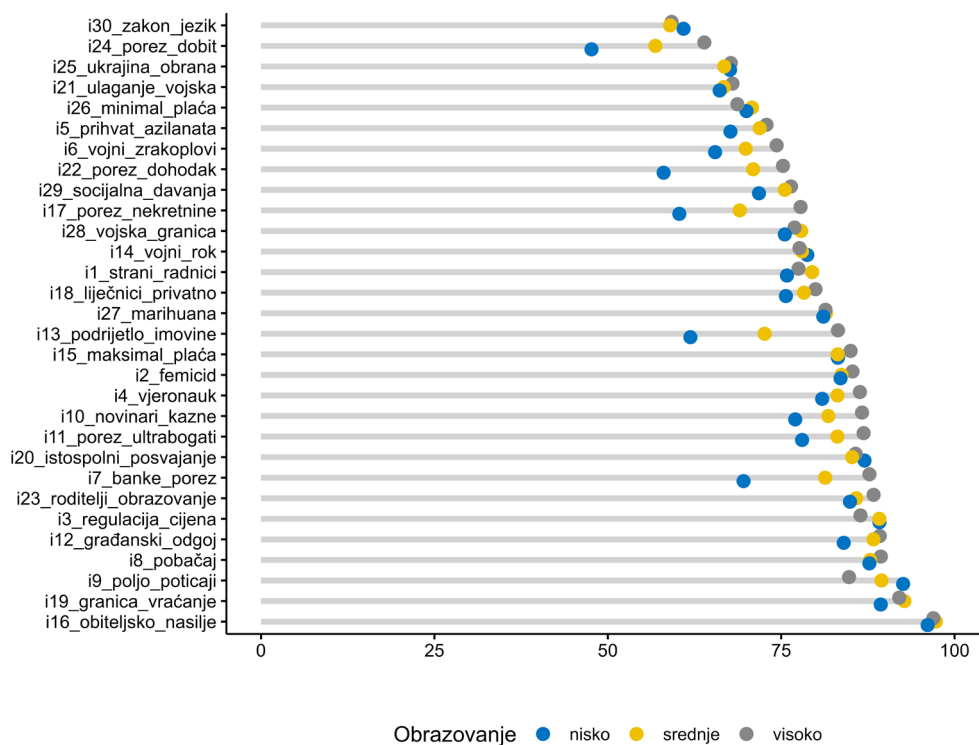
Grafikon 7. Tematska važnost, spolne razlike

Grafikon 8. Tematska važnost, dobne razlike

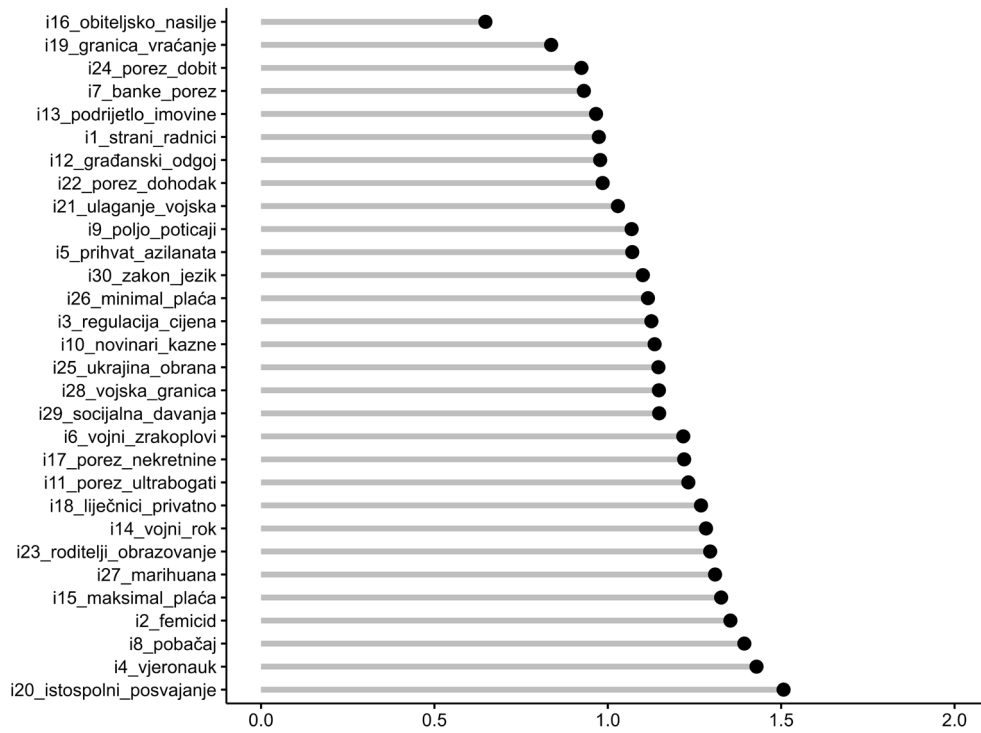
Grafikon 9. Tematska važnost, obrazovne razlike

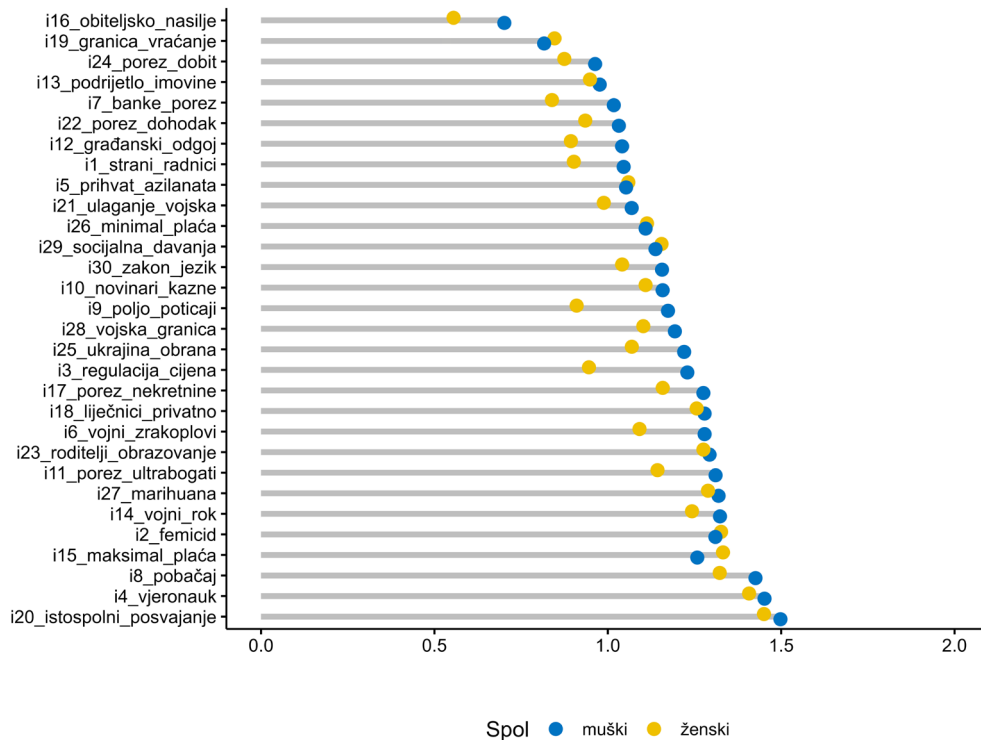
Konsenzusne i polarizirajuće teme

Izjave kod kojih postoji mala varijacija odgovora ispitanika, mjerena standardnom devijacijom, možemo smatrati neprijepornim, odnosno konsenzusnim temama. Obratno, izjave kod kojih postoji veliki varijabilitet odgovora upućuju na to da se radi o temama koje se može opisati kao prijeporne, odnosno polarizirajuće. Važno je napomenuti kako neka tema može biti polarizirajuća, ali niske važnosti s obzirom na ranije utvrđeni postotak tematske važnosti. Najmanji varijabilitet odgovora zabilježen je za temu kažnjavanja obiteljskog nasilja te za pitanje ovlasti policije u vraćanju preko granice osoba koje su zatečene u nezakonitom ulasku u zemlju. U oba slučaja se radi o izjavama kod kojih su utvrđene visoke pozitivne prosječne vrijednosti odgovora, što znači da su se ispitanici uvelike potvrdno odredili prema tim tvrdnjama u aplikaciji. Tvrdnje s najvećim varijabilitetom u odgovorima se tiču bioetičkih pitanja. Naime, radi se o izjavama vezanima uz pravo istospolnih parova na posvajanje djece (*i20_istospolni_posvajanje*), status školskog vjeronauka (*i4_vjeronauk*) te pravo žena na dostupan i besplatan prekid trudnoće (*i8_pobačaj*) (*Grafikon 10*). Navlas iste teme su bile konsenzusne, odnosno polarizirajuće kada smo usporedili poduzorke muškaraca i žena (*Grafikon 11*). Također, iste teme su se pojavile na popisu neprijepornih, odnosno prijepornih izjava kod komparacije poduzoraka dobnih skupina te razina završenog obrazovanja. Od tri polarizirajuća pitanja, pitanje pobačaja je istodobno i u svim poduzorcima bilo u vrhu ili pri vrhu tematske važnosti, tako da se ga se ukupno gledano može smatrati najvažnijom prijepornom temom u cijeloj paleti tema obuhvaćenih *Izbornim kompasom*.

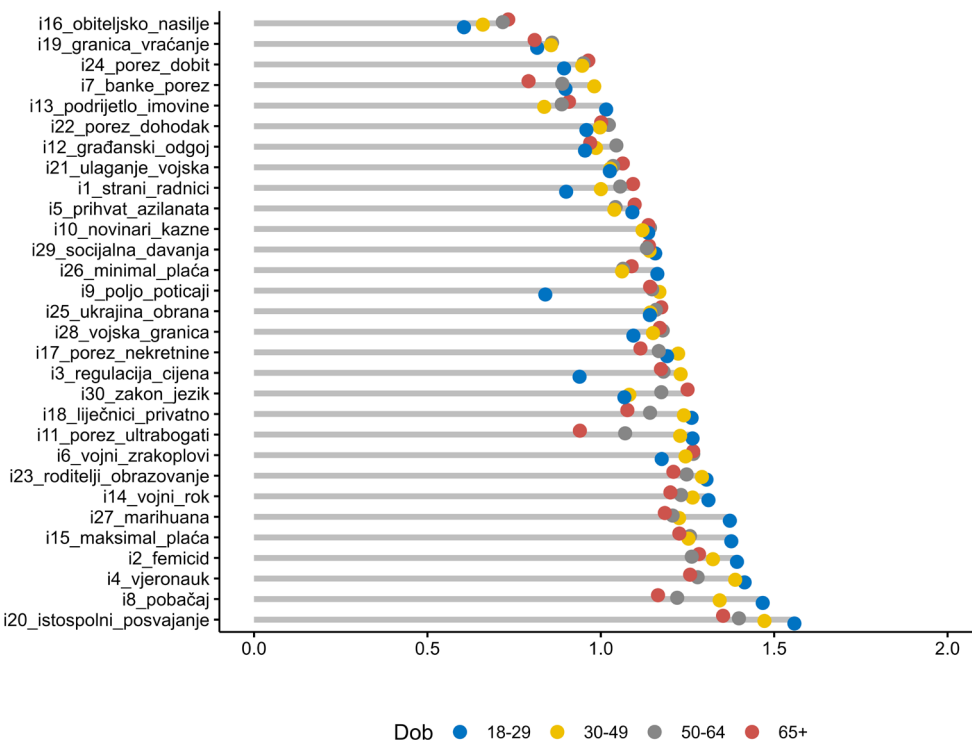
Grafikon 10. Konsenzusne i polarizirajuće teme, cijeli uzorak

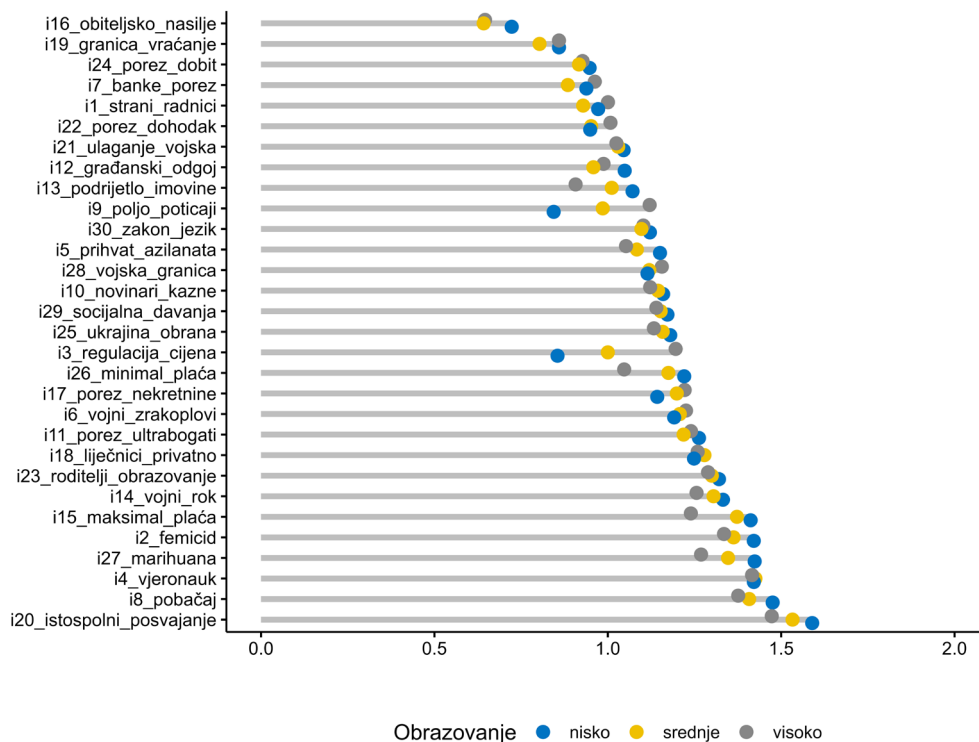
Grafikon 11. Konsenzusne i polarizirajuće teme, spolne razlike

Grafikon 12. Konsenzusne i polarizirajuće teme, dobne razlike

Grafikon 13. Konsenzusne i polarizirajuće teme, obrazovne razlike

Zaključak

Prva primjena aplikacije za pomoć pri glasovanju na izborima za Sabor stvorila je najveću anketnu bazu podataka u društvenim znanostima u Hrvatskoj do sada. Prikupljeni podatci mogu poslužiti nizu istraživanja biračkoga ponašanja i orijentacija građana prema pojedinim javnopolitičkim pitanjima. U ovome radu smo tek ponudili prvi uvid u bazu podataka dobivenu putem aplikacije *Izborni kompas*. Budući da se radilo o *online* aplikaciji koja je bila dostupna dva tjedna prije izbora, među korisnicima je bilo značajno više visokoobrazovanih i mladih ispitanika nego u općoj populaciji. Kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri ovakav nereprezentativni uzorak ima utjecaja na samu distribuciju rezultata, odnosno odgovora na 30 javnopolitičkih tvrdnji sadržanih u aplikaciji, provedena je usporedba na temelju poduzoraka kreiranih prema spolu, dobi i obrazovanju. Pri tome je naglasak stavljen na usporedbu tematske važnosti, kao i razlikovanje konsenzusnih i polarizirajućih pitanja. Zanimljivo je istaknuti kako nisu uočene velike razlike između izjava koje su ispitanici u različitim poduzorcima doživjeli kao najviše, odnosno najmanje važne. Još manje razlike uočene su kod razmatranja konsenzusnih i polarizirajućih pitanja. Međutim, istovremeno treba i spomenuti kako su razlike poduzoraka koje jesu opažene sve išle u sličnom smjeru – žene, mladi i slabije obrazovani ekonomske teme prepoznaju kao manje važne, odnosno puno su više preskakali ta pitanja ili odgovarali sa srednjom vrijednošću („niti se slažem, niti se ne slažem“), što upućuje na šire društveno pitanje nejednakih znanja i resursa koje posjeduju pojedini birači. Uz to, tri pitanja koja su se kod svih poduzoraka pokazala kao najviše polarizirajuća su pitanja bioetičke naravi, ona vezana uz istospolne parove (tj. njihovo pravo na posvajanje), dvojbu između izvođenja nastave vjeronauka u školama ili župama, kao i pitanje dostupnog i besplatnog prekida trudnoće na zahtjev trudnice. Buduća istraživanja na temelju podataka iz *Izbornog kompasa* trebala bi se pak pobliže baviti vezom između sociodemografskih karakteristika ispitanika i njihovih tematskih prioriteta i stavova o pojedinim pitanjima, posebice onim polarizirajućima. Također, daljnja obrada podataka dobivenih ovom aplikacijom za pomoć pri glasovanju omogućit će istraživanje kongruentnosti između javnopolitičkih stavova birača i stavova njihove preferirane stranke.

Literatura

- Alvarez, R. M., Levin, I., Mair, P., & Trechsel, A. (2014). Party preferences in the digital age: The impact of voting advice applications. *Party Politics*, 20(2), 227-236. doi:10.1177/1354068813519960
- Bundeszentrale für politische Bildung. (2024). Wahl-O-Mat. Europawahl 2024. *bpb.de*. <https://www.bpb.de/themen/wahl-o-mat/europa-2024/>
- DZS. (2022). Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>
- Enyedi, Z. (2016). The Influence of Voting Advice Applications on Preferences, Loyalties and Turnout: An Experimental Study. *Political Studies*, 64(4), 1000-1015.

EUI. (2024). EU&I: Pomaganje ljudima u snalaženju u ekosustavu izbora za EU. <https://euandi.eu/hr>

Garzia, D., Trechsel, A. H., & de Angelis, A. (2017). Voting Advice Applications and Electoral Participation: A Multi-Method Study. *Political Communication*, 34(3), 424-443.

Germann, M., & Gemenis, K. (2019). Getting Out the Vote With Voting Advice Applications. *Political Communication*, 36(1), 149-170.

Kleinnijenhuis, J., van de Pol, J., van Hoof, A. M., & Krouwel, A. P. (2019). Genuine effects of vote advice applications on party choice: Filtering out factors that affect both the advice obtained and the vote. *Party Politics*, 25(3), 291-302. doi:10.1177/1354068817713121

Nikić Čakar, D., & Širinić, D. (2014). EUvox 2014 – Aplikacija za savjetovanje pri glasovanju na izborima za Europski parlament. *Političke analize*, 5(18), 25-32.